

# MỘT LOẠI HÌNH ĐÁNH GIÁ MỚI GÓP PHẦN NÂNG CAO CHẤT LƯỢNG DẠY HỌC VÀ PHÁT HUY TÍNH DÂN CHỦ TRONG NHÀ TRƯỜNG

Nguyễn Thị Phương Hoa

*Bộ môn Tâm lý - Giáo dục, Đại học Ngoại ngữ - ĐHQG, Hà Nội*

Xưa nay, trong cách nhìn nhận phổ biến và cũng là hợp lí trong xã hội cũng như trong nhà trường thì sau khi kết thúc một giai đoạn của việc học, người dạy sẽ tiến hành kiểm tra đánh giá kết quả học tập của học sinh. Kiểm tra đánh giá kết quả học tập của học sinh là một khâu tất yếu, quan trọng trong quá trình dạy học. Nó không chỉ mang ý nghĩa thông báo về kết quả quá trình nhận thức của học sinh mà thậm chí còn được các nhà lí luận dạy học xem như một phương pháp, một hình thức tổ chức dạy học có hiệu quả. Thế nhưng có một thực tế mà ai cũng phải thừa nhận là kết quả học tập của học sinh lại phụ thuộc một phần không nhỏ vào chất lượng dạy học của người giáo viên. Thông qua kết quả học tập này có thể đánh giá được phần nào chất lượng dạy học của giáo viên. Giáo viên chúng ta nhiều khi vẫn thường hay kêu ca, phàn nàn rằng không ít sinh viên bây giờ học với thái độ thụ động, lười suy nghĩ, học trong tâm lí đối phó với thi cử chứ không với niềm say mê, sự hứng thú. Đã bao giờ có ai trong chúng ta tự hỏi xem nguyên nhân do đâu mà sinh viên của chúng ta học hành với thái độ và kết quả như vậy? Đã bao giờ có ai trong chúng ta nghiêm túc và thành thật xem lỗi một phần (nếu không muốn nói là phần không nhỏ) là do chúng ta, cụ thể hơn là do chất lượng giảng dạy của chúng ta? Quá trình dạy học là một quá trình bao gồm hai mặt quan hệ thống nhất biện chứng với nhau, chi phối và ảnh hưởng mạnh mẽ tới nhau, hoạt động dạy của giáo viên và hoạt động học của học sinh. Một ví dụ minh chứng hết sức rõ ràng cho điều này là một khi phương pháp giảng dạy trên lớp của giáo viên chủ yếu là

đọc thì chắc chắn tương thích với nó sẽ phải là phương pháp chép thụ động nơi học sinh (ghi chép miên man không cần suy nghĩ, miễn là đủ nội dung cho thi cử). Hiện tượng này, như chúng tôi được biết, tồn tại tương đối phổ biến trong thực tế giảng dạy hiện nay ở nhiều trường đại học, cao đẳng trên toàn quốc. Lâu dần sẽ thành nếp và trở nên phổ biến là điều hoàn toàn dễ hiểu. Vậy tại sao từ xưa đến nay trong công tác kiểm tra đánh giá chúng ta mới chỉ chú ý đến việc đánh giá kết quả học tập của học sinh mà chưa có sự quan tâm đúng mức đến việc kiểm tra đánh giá kết quả/chất lượng dạy học của giáo viên. Đành rằng kết quả học tập của học sinh phản ánh phần nào kết quả giảng dạy của giáo viên, thế nhưng một kết quả chung chung như thế, thậm chí chỉ thu được vào cuối học kì hay hết môn học, ít giúp cho giáo viên có đủ những thông tin cụ thể cần thiết để làm căn cứ cho việc cải tiến công việc giảng dạy của mình.

Theo quan niệm của chúng tôi, ngoài việc học cách vận dụng những phương pháp, phương tiện và hình thức tổ chức dạy học đa dạng, tích cực nhằm nâng cao chất lượng quá trình dạy học, giáo viên còn cần học cách nhìn nhận, đánh giá thẳng thắn chất lượng dạy học của mình trên cơ sở những thông tin phản hồi một cách chính xác, cụ thể và đầy thiện chí từ phía học sinh của mình, để từ đó có thể cải tiến từng bước hoạt động dạy học. Chúng ta không hề phủ nhận sự nỗ lực cố gắng của các giáo viên nhưng - nhân vô thập toàn -, ngoài những điểm mạnh, những điều mỗi giáo viên đã làm được, bên cạnh đó còn có những điểm yếu, những mặt hạn chế cần khắc phục. Không ai có thể cung cấp cho các giáo viên những thông tin chính xác về hoạt động dạy học của họ bằng chính các học sinh của họ. Ở đây, tôi muốn nhấn mạnh thái độ đầy thiện chí trong nhận xét, đánh giá của người học, đặc biệt là của sinh viên, những người có thể nói là đã tương đối có kinh nghiệm trong cách nhìn nhận, đánh giá, cư xử,... Có thể thấy trước một điều là sẽ có không ít người trong số giáo viên chúng ta sẽ có tâm lí e ngại khi để sinh viên đánh giá về giờ dạy của mình, lo sợ họ sẽ đánh giá một cách không khách quan, thậm chí làm giảm uy tín chuyên môn của mình (vì đây là sẽ là đánh giá dấu tên). Thực ra, theo suy nghĩ của chúng tôi thì sự băn khoăn, e ngại của những ai đó kia là hoàn toàn dễ hiểu và dễ thông cảm, nhưng hoàn toàn có thể khắc phục được. Điều đó phụ thuộc trước hết

vào chính thái độ thiện chí của bản thân giáo viên đối với công việc này, thứ nữa là phụ thuộc vào chính cách chúng ta đề ra câu hỏi trong bản điều tra dành cho sinh viên. Trên thực tế, việc sinh viên tham gia đánh giá hiệu quả dạy học của giáo viên đã được thực hiện một cách tương đối phổ biến ở nhiều trường đại học trên thế giới. Đây chính là một cơ sở, thậm chí một động lực giúp các giáo viên có thể ngày càng hoàn thành tốt hơn công việc của mình. Theo ý kiến chúng tôi thì một việc làm như thế này còn góp phần thể hiện cũng như giáo dục ý thức dân chủ, bình đẳng trong nhà trường nói chung, nhà trường đại học nói riêng. Việc làm này hoàn toàn không có gì đi ngược lại truyền thống tôn sư trọng đạo của dân tộc ta như ai đó có thể lo ngại, mà theo suy nghĩ của chúng tôi thậm chí nó còn góp phần củng cố cho truyền thống này thêm bền vững. Bởi vì học sinh của chúng ta sẽ càng thêm yêu quý, kính trọng các thầy cô, một khi họ biết được rằng thầy cô của họ luôn tôn trọng ý kiến đánh giá khách quan của học sinh, luôn có thái độ thực sự nghiêm túc, cầu thị và muốn không ngừng cải tiến chất lượng dạy học của mình, tất cả cũng là vì học sinh. Qua thăm dò ý kiến một số giáo viên và sinh viên ở một số trường đại học và cao đẳng trên toàn quốc thì thấy họ đều tỏ thái độ rất ủng hộ việc làm này. Thậm chí công việc này đã được tiến hành lác đác ở một số bộ môn ở một đôi trường đại học, cao đẳng nào đó.

Dưới đây chúng tôi sẽ đưa ra một số những nội dung điều tra cơ bản như là sự gợi ý cho các đồng nghiệp tham khảo trong việc xây dựng hệ thống câu hỏi dành cho sinh viên nhằm giúp cho việc đánh giá của sinh viên đối với hiệu quả hoạt động dạy học của giáo viên được cụ thể, xác đáng, khách quan và có giá trị thực sự đối với giáo viên trong việc cải tiến chất lượng giờ lên lớp.

- Ngay từ khi bắt đầu môn học/học phần/chương/bài học này bạn đã nắm được các mục tiêu học tập nào? Và những mục tiêu nào còn chưa nắm được?
- Những phương pháp dạy học nào giáo viên đã sử dụng mà nhờ nó bạn thấy tiếp thu vấn đề một cách dễ dàng hơn hoặc những phương pháp dạy học nào mang lại hiệu quả kém hơn?

- Những phương tiện dạy học nào đã được sử dụng có tác dụng giúp cho việc tiếp thu bài của bài được dễ dàng hơn? Những phương tiện nào là không cần thiết, có thể loại bỏ?
- Những hình thức tổ chức dạy học nào mà bạn luôn thấy phù hợp nhất (toàn lớp, làm việc theo nhóm, cặp, làm việc độc lập)?
- Bạn có thấy bài giảng luôn được phân chia thành các bước rõ ràng, ví dụ như: mở đầu nhằm kích thích động cơ, hứng thú học tập; dẫn dắt vấn đề một cách logic?
- Sau mỗi phần học bạn đều thấy rõ chủ đề trung tâm?
- Bạn đánh giá như thế nào về mức độ khó khăn, khối lượng kiến thức cũng như khối lượng công việc được thực hiện trong giờ dạy?
- Những vốn kiến thức đã có của bạn có đủ để tiếp thu các phần nội dung học tập mới không? Với những phần nội dung nào (đoạn nào) anh/chị thấy còn vướng mắc (ví dụ: nội dung khó hiểu, khó nhớ...)?
- Giáo viên có cần phải:
  - chú ý hơn nữa trong việc đánh giá thành tích/sự nỗ lực của học sinh?
  - giải thích kĩ hơn nữa? (nếu có thì xin chỉ ra các nội dung cụ thể cần được giải thích rõ hơn)
  - tạo điều kiện cho học sinh phát huy hơn nữa tính tích cực cá nhân?
  - cần thường xuyên tổng kết lại vấn đề?
  - bớt độc thoại?
  - không nên đòi hỏi cao quá ở học sinh?
  - vui vẻ và độ lượng hơn?
  - chú ý hơn nữa đến từng học sinh?
- Bạn đánh giá sự gia tăng về động cơ và về kiến thức thu được trong quá trình học bộ môn này như thế nào ?
- Bạn có nghĩ khoá học này gia tăng nghiệp vụ cho bạn không?
- Bạn có thường xuyên tham gia đầy đủ các buổi học không?

- Xin đánh giá toàn bộ quá trình học bộ môn một cách tổng thể.

Một điều nữa chúng tôi muốn nói đến ở đây là việc đánh giá của sinh viên đối với hiệu quả hoạt động dạy học của giáo viên là một việc làm hoàn toàn có tính chất tự nguyện, có thể tiến hành sau khi dạy một chương, một học phần hay một học kì. Chúng ta cần động viên khuyến khích sinh viên tham gia một cách tự giác, nghiêm túc vì lợi ích của chính bản thân họ, và sau nữa là vì mục đích chung chứ không phải là việc làm có tính chất cưỡng bức, bắt buộc. Hơn nữa chúng ta cũng cần giúp cho sinh viên của chúng ta dần dần từng bước làm quen với ý thức dân chủ, bình đẳng trong nhà trường, dần giúp họ hình thành thái độ, ý thức trách nhiệm đối với mọi hoạt động nói chung, hoạt động dạy - học nói riêng trong nhà trường. Mọi sự khởi đầu nói chung bao giờ cũng bắt gặp những trở ngại về mặt tâm lí, nhưng sự trở ngại này rồi dần sẽ mất đi khi từ cả hai phía thầy và trò đều tỏ thái độ thiện chí đối với "sự khởi đầu" không dễ nhưng cũng không thể nói là khó này.

Còn một điểm cuối cùng chúng tôi muốn nói đến là việc đánh giá giờ dạy của giáo viên từ phía người học ngoài việc giúp giáo viên rút kinh nghiệm cho chính hoạt động giảng dạy của mình thì cũng mang ý nghĩa cung cấp thông tin cho các bộ phận quản lí đào tạo (phòng đào tạo, bồi dưỡng và tổ bộ môn, khoa) làm cơ sở điều khiển/điều chỉnh việc tổ chức hoạt động dạy học ở các cơ sở này sao cho có hiệu quả ngày càng cao hơn nữa. Về cách thức xây dựng hệ thống câu hỏi chuyên biệt cho mục đích này chúng ta sẽ có cơ hội đề cập đến trong một dịp khác nữa.